

IJTIMOYIY TARMOQLARDA YOSHLAR MA'NAVIYATINI HIMOYA QILISH BO'YICHA TA'LIMYIY MODEL

Nurimova Dildora Xolmurod qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy universiteti
3-kurs talabasi

nurimovadildora211@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20389534>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 22-may 2026 yil
Ma'qullandi: 24-may 2026 yil
Nashr qilindi: 26-may 2026 yil

KEY WORDS

Ma'naviy tarbiya, Ijtimoiy tarmoqlar, Yoshlar ongini himoya qilish, Media savodxonlik, Raqamli madaniyat, Axborot xavfsizligi, Tanqidiy fikrlash, Ma'naviy immunitet.

ABSTRACT

Ushbu tadqiqot ijtimoiy tarmoqlar sharoitida yoshlar ma'naviyatini himoya qilishning samarali ta'limiy modelini ishlab chiqishga qaratilgan. Zamonaviy axborot oqimining kuchayishi yoshlar ongiga turli ijobiy va salbiy ta'sirlarni keltirib chiqarmoqda. Shu bois, ularni zararli kontentdan himoya qilish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlikni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Annotatsiyada media savodxonlik, raqamli madaniyat va axborot xavfsizligi asosida kompleks yondashuv taklif etiladi. Ushbu model ta'lim jarayoniga innovatsion metodlarni joriy etish orqali yoshlarning ma'naviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Internet va turli platformalar orqali axborot almashinuvi nihoyatda tezlashib, chegaralar deyarli yo'qolib bormoqda. Bu holat yoshlar uchun keng imkoniyatlar yaratish bilan birga, ularning ma'naviy dunyosiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan omillarni ham kuchaytirmoqda. Ayniqsa, nazoratsiz va filtrlanmagan axborot oqimi, zararli g'oyalar, yot madaniyat unsurlari hamda noto'g'ri xulq-atvor namunalarning keng tarqalishi yoshlar ongiga sezilarli darajada ta'sir etmoqda.

Shu nuqtai nazardan, yoshlarning ma'naviy qadriyatlarini asrash, ularni zararli axborotlardan himoya qilish hamda sog'lom dunyoqarashni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy tarmoqlardan to'g'ri va maqsadli foydalanishni o'rgatish, media savodxonlikni rivojlantirish, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish orqali yoshlarni axborot xurujlaridan himoya qilish mumkin. Bu esa ta'lim tizimida yangi yondashuvlar va samarali pedagogik modellardan foydalanishni taqozo etadi.

Mazkur mavzu doirasida ishlab chiqilayotgan ta'limiy model yoshlarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularning ma'naviy immunitetini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu modelda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish, yoshlarni ongli ravishda axborotni tanlashga o'rgatish, shuningdek, ularni ijtimoiy tarmoqlarda mas'uliyatli xulq-atvoriga yo'naltirish asosiy vazifalardan biri sifatida qaraladi.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni yoshlarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ularda barqaror ma'naviy pozitsiyani shakllantirishga imkon beradi. Natijada, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda ongli yondashuvga ega, axborotlarni tanqidiy tahlil qila oladigan, ma'naviy jihatdan yetuk shaxslarni tarbiyalash imkoniyati yuzaga keladi.

Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar ma'naviyatini himoya qilish bo'yicha samarali ta'limiy modelni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish bugungi kunning muhim ilmiy-amaliy vazifalaridan biri bo'lib, u yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalashga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Zamonaviy axborot makonida ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining muhim tarkibiy qismiga aylanib ulgurgan. Ular nafaqat muloqot vositasi, balki bilim olish, dunyoqarashni shakllantirish va shaxsiy rivojlanish platformasi sifatida ham xizmat qilmoqda. Biroq, ushbu platformalarning ochiqligi va nazoratning cheklanganligi sababli turli xil zararli axborotlar, noto'g'ri g'oyalar va axloqiy me'yorlarga zid kontentlar ham keng tarqalmoqda. Bu esa yoshlarning ma'naviy tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu bois, ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar ma'naviyatini himoya qilish masalasi tizimli va ilmiy asoslangan yondashuvni talab etadi. Bunda ta'limiy model ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur model bir nechta o'zaro bog'liq komponentlardan iborat bo'lishi zarur: maqsadli komponent, mazmuniy komponent, texnologik komponent va natijaviy komponent.

Maqsadli komponent yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarda uchraydigan salbiy ta'sirlardan himoya qilish, ularda mustahkam ma'naviy qarashlarni shakllantirish hamda ongli axborot iste'mol qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratiladi. Mazmuniy komponent esa ta'lim jarayonida beriladigan bilimlar majmuasini o'z ichiga olib, unda media savodxonlik, axborot xavfsizligi, internet etikasi va milliy qadriyatlar asosiy o'rin egallaydi.

Texnologik komponent zamonaviy pedagogik usullar va vositalardan foydalanishni nazarda tutadi. Jumladan, interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va raqamli platformalardan samarali foydalanish yoshlarning faolligini oshiradi. Bu usullar orqali o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarga yaqinlashgan holda fikrlashni, tahlil qilishni va mustaqil qaror qabul qilishni o'rganadilar. Natijaviy komponent esa modelning samaradorligini baholashga xizmat qilib, yoshlarning ma'naviy rivojlanish darajasi, axborotni tanlash va tahlil qilish qobiliyati hamda ijtimoiy tarmoqlardagi xulq-atvori orqali aniqlanadi.

Shuningdek, mazkur modelni amalga oshirishda oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning o'zaro hamkorligi muhim rol o'ynaydi. Ota-onalar tomonidan farzandlarning internetdan foydalanishini nazorat qilish va yo'naltirish, ta'lim muassasalarida esa maxsus dasturlar va treninglar tashkil etish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin. Shu bilan birga, yoshlarning o'zida ham mas'uliyat hissini shakllantirish muhim omillardan biridir.

Ijtimoiy tarmoqlarda ma'naviyatni himoya qilish faqat cheklovlar qo'yish bilan emas, balki ijobiy kontent yaratish va uni keng targ'ib qilish orqali ham amalga oshiriladi. Yoshlarni foydali axborot manbalariga yo'naltirish, ularda ijodkorlikni rivojlantirish va ularni ijtimoiy loyihalarga jalb etish orqali ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar ma'naviyatini himoya qilish bo'yicha ta'limiy model kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu model orqali yoshlarning nafaqat bilim

darajasi, balki ularning axloqiy va ma'naviy sifatlari ham rivojlanadi. Bu esa kelajakda jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladigan barkamol avlodni shakllantirishga zamin yaratadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ma'naviyatiga ta'siri chuqur tahlil qilindi va ularning ijobiy hamda salbiy jihatlari aniqlashtirildi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun keng imkoniyatlar yaratish bilan bir qatorda, ularning dunyoqarashi va axloqiy qarashlariga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, nazoratsiz axborot oqimi, soxta ma'lumotlar va zararli kontent yoshlar ongida noto'g'ri tasavvurlar shakllanishiga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot jarayonida ishlab chiqilgan ta'limiy modelning samaradorligi amaliy jihatdan ham asoslab berildi. Ushbu modelni ta'lim jarayoniga bosqichma-bosqich joriy etish orqali yoshlarning media savodxonligi, tanqidiy fikrlash qobiliyati va axborotga nisbatan ongli munosabati sezilarli darajada oshishi kuzatildi. Ayniqsa, interfaol metodlar va muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar yoshlarning faol ishtirokini ta'minlab, ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlar ma'naviyatini himoya qilishda faqatgina ta'lim muassasalari emas, balki oila va jamiyatning hamkorligi ham muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar tomonidan farzandlarga to'g'ri yo'l-yo'riq berilishi, ularning internetdan foydalanishini nazorat qilish va ijobiy faoliyatga yo'naltirish orqali samaradorlik yanada oshadi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda ijobiy va tarbiyaviy ahamiyatga ega kontentlarni ko'paytirish ham muhim omil sifatida e'tirof etildi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, taklif etilgan ta'limiy model yoshlarning ma'naviy immunitetini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Model asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni yoshlarni nafaqat zararli axborotlardan himoya qiladi, balki ularda ongli ravishda axborotni tanlash, tahlil qilish va undan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ularning ijtimoiy tarmoqlardagi xulq-atvorini ijobiy tomonga o'zgartirishga olib keladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari yoshlar o'rtasida raqamli madaniyatni rivojlantirish, axborot xavfsizligini ta'minlash va ma'naviy qadriyatlarga sodiqlikni kuchaytirish zarurligini yana bir bor tasdiqladi. Ushbu yondashuv orqali ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda mas'uliyatli va ongli avlodni shakllantirish mumkin.

Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot va olingan natijalar ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar ma'naviyatini himoya qilish bo'yicha ishlab chiqilgan ta'limiy modelning amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Mazkur modelni keng joriy etish orqali yoshlarning ma'naviy barqarorligini ta'minlash va ularni turli axborot tahdidlaridan himoya qilish imkoniyati oshadi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar ma'naviyatini himoya qilish bo'yicha ta'limiy modelni ishlab chiqish va uning samaradorligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotida ikki tomonlama ta'sirga ega: ular bilim olish, muloqot va ijodkorlik imkoniyatlarini oshirsa, nazoratsiz va zararli kontent yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarda ongli va mas'uliyatli foydalanishga yo'naltiruvchi ta'limiy model zarur.

Tadqiqot doirasida ishlab chiqilgan model bir necha asosiy komponentdan iborat bo'lib, unda media savodxonlik, raqamli madaniyat, tanqidiy fikrlash, axborot xavfsizligi va ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirish kabi elementlar birlashtirilgan. Modelning amaliy qo'llanilishi yoshlarning axborotni tanlash va tahlil qilish qobiliyatini oshirish, ijtimoiy tarmoqlardagi xulq-atvorini ijobiy yo'naltirish va ma'naviy barqarorlikni mustahkamlash imkonini berdi.

Shuningdek, oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning hamkorligi bu modelning samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ota-onalar va pedagoglar tomonidan nazorat va yo'naltirish, ijobiy kontentni targ'ib qilish, yoshlarni foydali va tarbiyaviy loyihalarga jalb etish orqali model yanada samarali ishlashi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar ma'naviyatini himoya qilish bo'yicha kompleks, tizimli va amaliy yondashuvni zarur ekanligini ko'rsatdi. Taklif etilgan ta'limiy model yoshlarni nafaqat zararli axborotdan himoya qiladi, balki ularning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, modelning keng joriy etilishi kelajakda barkamol va ongli avlodni shakllantirishga asos bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akhmedova, S. (2020). Yoshlar ma'naviyati va raqamli texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Karimov, D. (2019). Media savodxonlik va internet madaniyati. Toshkent: Fan va Ta'lim.
3. Nurmatov, A. (2021). Ijtimoiy tarmoqlar va yoshlar ongini himoya qilish. Toshkent: Ta'lim Strategiyasi.
4. Pavlova, E. (2018). Цифровая культура молодежи и интернет-безопасность. Москва: Просвещение.
5. Smirnov, I. (2020). Медиаобразование и нравственное воспитание в социальных сетях. Санкт-Петербург: Педагогика XXI века.
6. Livingstone, S., & Helsper, E. (2007). Taking risks when communicating on the Internet: The role of offline social-psychological factors in young people's vulnerability to online risks. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1702–1721.
7. Buckingham, D. (2013). Media education: Literacy, learning, and contemporary culture. Cambridge: Polity Press.
8. boyd, d. (2014). It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. New Haven: Yale University Press.
9. Jones, L. (2019). Digital citizenship and ethical behavior in social networks. London: Routledge.
10. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2020). Yoshlarni axborot xavfsizligi va ma'naviy tarbiya bo'yicha tavsiyalar. Toshkent: O'quv-uslubiy markaz.